

14. Rosch E. Prototype classification and logical classification: Thetwosystems / Rosch E. // New Trends in Cognitive Representation: Challengesto Piaget's Theory. – Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1983. – P. 73–86.

Стаття надійшла до редакції 21 грудня 2012 року

УДК 811'111: 811.161.2'25 7

*Марія Пархоменко, Лариса Тараненко
(м. Київ, Україна)*

**ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФІНІТИВУ
ТА ІНФІНІТИВНИХ КОМПЛЕКСІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ
МОВІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ
(на матеріалі творів англomовної художньої літератури)**

Стаття присвячена аналізу характерних особливостей функціонування інфінітиву та інфінітивних комплексів в англomовній художній літературі та способам їх адекватного перекладу українською мовою.

Ключові слова: *інфінітив та інфінітивні комплекси, особливості перекладу, підбір еквівалентів.*

Статья посвящена анализу характерных особенностей функционирования инфинитива и инфинитивных комплексов в англоязычной художественной литературе и способам их адекватного перевода на украинский язык.

Ключевые слова: *инфинитив и инфинитивные комплексы, особенности перевода, подбор эквивалентов.*

This article is devoted to the analysis of the characteristic features of the infinitive and infinitive complexes functioning in the English literature and to the methods of their adequate translation into Ukrainian.

Key words: *infinitive and infinitive complexes, features of the translation, selection of equivalents.*

Серед численних проблем, які вивчає сучасне мовознавство, важливе місце займає вивчення лінгвістичних аспектів міжмовної діяльності, що називають «перекладом» або «перекладацькою діяльністю». Сьогодні, з огляду на постійний розвиток у напрямку адекватної передачі інформації з однієї мови на іншу, одним з головних завдань є підбір відповідників існуючих в англійській мові синтаксичних структур, які не завжди мають аналоги в українській. Зважаючи на це, пошук прийняттого означення для перекладу інфінітивних конструкцій, які доволі вживані в англійських художніх текстах, – одне із завдань теорії перекладу.

Тому метою цієї роботи було висвітлити характерні особливості зображення інфінітиву та інфінітивних конструкцій українською мовою на основі англійських літературних творів.

Слід зауважити, що розглядом даної проблематики займалися і продовжують займатися багато вітчизняних та зарубіжних вчених (Бархударов, Комісаров, Корунець, Шпак, Швейцер та інші), про що свідчить не мала кількість наукових праць стосовно вище згаданого питання. Головним чином це пов'язано з структурною різницею мов (англійська мова – аналітична, українська – флективна). Згідно з цим, важливо знати, які потрібно застосувати граматичні засоби для передачі думки, вираженої іншомовною граматичною формою або синтаксичною конструкцією.

Як стверджує А. Швейцер, між граматичними формами і синтаксичними конструкціями різних мов неможливо встановити такі відповідники, які б не залежали від їх лексичного значення. Можна підібрати лише функціональні аналоги, які базуються на передачі одних і тих самих (або приблизно таких) граматичних значень. При визначенні граматичних відповідників необхідно враховувати лексичне наповнення і стилістичну функцію конструкції. Тільки такі порівняння можуть мати значення для теорії і практики перекладу [8, с. 187].

Нагадаємо, що інфінітив – це неособова форма дієслова, яка тільки називає дію. В англійській мові інфінітив має одну просту і п'ять складних форм. Як і інші неособові форми дієслова, інфінітив у сполученні з іменниками або особовими

займенниками утворює синтаксичні комплекси – групи слів безособової форми дієслова, які виконують роль складних членів речення і за значенням еквівалентні підрядним реченням. Головною граматичною ознакою цієї синтаксичної конструкції є наявність перед дієсловом частки *to* [4, с. 139]:

She felt that she was dozing off, and had just begun to dream that she was walking hand in hand with Dinah..... . – Аліса відчула, що дрімота вже заволоділа нею і їй почало снитися, ніби вона гуляє попідручки з Діною....

Хоча є випадки, коли даний індикатор відсутній (після модальних дієслів *can, may, must, shall, should, will, would*; після виразів *would rather, would sooner, had better*; після дієслів в об'єктному інфінітивному комплексі, які виражають сприйняття за допомогою органів чуття; після дієслів *to make, to let*):

Let me see: that would be four thousand miles down. – Ану прикиньмо: по-моєму, до нього ще десть чотири тисячі миль [9].

Згідно з Л. Вербою існує три типи інфінітивного синтаксичного комплексу: об'єктний інфінітивний комплекс (*the Objective Infinitive Complex*), прийменниковий інфінітивний комплекс (*the Prepositional Infinitive Complex*), суб'єктний інфінітивний комплекс (*the Subjective Infinitive Complex*).

Так, об'єктний інфінітивний комплекс (*the Objective Infinitive Complex*) складається з особового займенника в об'єктному відмінку або іменника (неозначеного займенника) у загальному відмінку та інфінітиву і виконує функцію складного додатка у реченні [2, с. 78].

Як зазначає Н. Кобрина, цей комплекс може приєднуватися до таких груп дієслів:

* до дієслів, що виражають бажання: *to want, to like, to dislike, to prefer, to mean, to expect*;

* до дієслів, які виражають фізичне сприйняття: *to hear, to see, to feel, to watch*, а також до дієслів *to make* (примушувати), *to let* (дозволяти) і звороту *I won't have* (Я не допущу); інфінітив у цьому випадку вживається без частки *to*;

* до дієслів мислення: *to know, to think, to consider, to believe*; після цих дієслів звичайно вживають інфінітив як зв'язку;

* до дієслів, які виражають дозвіл, наказ (прохання), пораду і т. п.: *to advise, to allow, to ask, to beg, to order, to permit, to promise, to tell* (наказувати), *to help, to warn* [3, с. 93].

You want to tell me, and I have no objection to hearing it. – Ви хочете розповісти, я не проти вислухати [10].

It's too tiresome. Do you expect us to go and get one ourselves – Це нестерпно! Чи ти хочеш, щоб ми самі пішли пошукали? [10].

Розглянувши подані вище приклади, ми бачимо, що в українській мові відсутній відповідний зворот, яким можна скористатися для перекладу об'єктного типу інфінітивних комплексів. Тому для прийнятної та зрозумілої передачі сенсу таких речень, застосовуються сполучники (що, щоб та ін.) і тим самим в українському варіанті ми отримуємо складнопідрядне речення.

Прийменниковий інфінітивний комплекс (*the Prepositional Infinitive Complex*) складається з тих самих частин, що й об'єктний інфінітивний комплекс, але включає в себе прийменник *for*, який ставиться на початку комплексу. Прийменниковий інфінітивний комплекс може виконувати в реченні різні функції: складного додатка, складного означення, складного підмета (звичайно, зі вставним *it*), обставини мети або наслідку, предикатива [3, с. 71]. *It is dangerous for us to be going out in this car.* – Виїжджати в цьому автомобілі нам небезпечно [9].

Під час передачі цієї конструкції українською мовою важливу роль відіграє функція, яку вона виконує в реченні.

It's hard for me to understand you – Мені важко Вас зрозуміти [10].

З поданого прикладу видно, що можливе опускання прийменника *for*:

There's nobody here for him to play with – Тут нема нікого, з ким він міг би гратися [1, с. 98].

У даному випадку речення буде мати вигляд складнопідрядного та набуватиме відтінку можливості.

Розглянемо суб'єктний інфінітивний комплекс (*the Subjective Infinitive Complex*).

Як зазначає Л. Верба, вище згадана конструкція може вживатися:

* з дієсловами мислення і почуттів: *to think, to believe, to know, to expect, to consider, to suppose, to hear, to see*; у реченнях даного типу дієслово-присудок завжди вживається у пасивному стані;

* з дієсловами повідомлення: *to say, to report, to describe* і т. п. при дієслові-присудку у пасивному стані;

* з дієсловами, які виражають наказ, прохання, пораду, дозвіл: *to advise, to allow, to ask, to order, to permit, to make* (примушувати), *to tell* (веліти) при дієслові-присудку в пасивному стані;

* з дієсловами *to seem, to appear, to happen, to prove, to turn out* (виявитися).

* з словосполученнями *to be sure, to be certain, to be likely/unlikely* [2, с. 70].

He was supposed to work Sunday afternoons and evenings – Передбачалося, що він буде працювати по неділях після полудня і вечорами [11].

She was ordered to stay at her room till the dinner – Їй було сказано залишатися в кімнаті до вечері [10].

Як стверджує М. Полюжин, речення з суб'єктним предикативним інфінітивним зворотом перекладаються складнопідрядним реченням. Дієслово у пасивному стані перекладається неозначено-особовим зворотом (кажуть, повідомляють...), що відіграє роль головного речення, за яким йде підрядне речення зі сполучником *що*. Не останню роль відіграє підбір сполучника [7, с. 112].

Як бачимо, службова частина дієслівного присудка передається неозначено-особовим зворотом. В українському варіанті ми отримуємо складнопідрядне речення, що відтворює зміст речення та відповідає українській граматиці.

Після опрацювання відповідної літератури можна зробити висновок, що використання інфінітиву в українській та англійській мовах кардинально відрізняється. У більшості випадків в розглянутій англійській художній літературі зустрічається об'єктний інфінітивний комплекс. Під час самого процесу перекладу слід пам'ятати про контекст та мати на увазі, що

інфінітив та його конструкції можуть передавати іменником, підрядним реченням, неозначено-особовим та безособовим зворотом та звичайно інфінітивом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л. С. Грамматика английского языка / Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. – М. : Изд-во литературы на иностранных языках, 1960. – 422 с.
2. Верба Л. Г. Грамматика сучасної англійської мови. Довідник / Верба Л. Г., Верба Г. В. – К. : ТОВ «ВП Логос-М», 2007. – 352 с.
3. Грамматика английского языка : Морфология. Синтаксис / Кобрин Н. А., Корнеева Е. А., Оссовская М. И., Гузеева К. А. – С.-Петербург : Союз, 1999. – 496 с.
4. Каушанська В. Л. Грамматика английского языка: Морфология. Синтаксис / В. Л. Каушанская и др. – К. : ИНКОС, 2009. – 320 с.
5. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 459 с.
6. Основи перекладу / Шпак В. К., Дегтярьова Л. Н., Могілей І. І., Колодич Т. М. – Черкаси : ЧДТУ, 2003. – 151 с.
7. Полюжина М. М. Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську / М. М. Полюжина. – К. : ИНКОС, 1991. – 278 с.
8. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус. Проблемы. Аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 325 с.
9. Carroll Lewis. Sylvie and Bruno. Literature.org [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.literature.org/>.
10. Hemingway Ernest. A farewell to Arms. E-book [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.e-reading-lib.org/>.
11. Shaw G. B. Pygmalion. The literature page [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.literaturepage.com/>.

Стаття надійшла до редакції 1 грудня 2012 року